

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

21 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 21 listopada 2023 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej W. K. i P. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi

z 14 stycznia 2021 r., I ACa 1345/19,

w sprawie z powództwa W. K. i P. K.

przeciwko Bankowi Spółce Akcyjnej z siedzibą w G.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Łodzi do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 22 sierpnia 2019 r. oddalił powództwo W.K. i P. K. skierowane przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego wystawionego 11 kwietnia 2011 r. przez Bank spółkę akcyjną w G. - następcę prawnego Bank spółkę akcyjną w G. - zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Pabianicach z 1 lipca 2011 r., sygn. akt I Co 1640/11, stwierdzającego istnienie zobowiązania powodów wynikające z umowy kredytu hipotecznego, zawartej z Bank spółką akcyjną w G. 1 sierpnia 2007 r. a Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego i nie obciążył powodów kosztami postępowania apelacyjnego.

W sprawie ustalono, że 2 sierpnia 2007 r. Bank spółka akcyjna w G. zawarła z W. K. i P. K., będącymi konsumentami, umowę kredytu hipotecznego nr [...] w kwocie 178.104,47 zł, waloryzowanego kursem CHF, przeznaczonego na spłatę zobowiązań finansowych kredytobiorców w innych bankach i sfinansowanie kosztów remontu domu mieszkalnego (172 88,00 zł), oraz na pokrycie kosztów ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy (3807,87zł), opłaty sądowej za wpis hipoteki (200,00 zł) i kosztów ubezpieczenia na życie (1211,60 zł). Kredyt miał podlegać spłacie w 360 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych. Stosownie do § 1 pkt 1 i 2, § 2 pkt 1 oraz § 7 pkt 2 umowy, pierwsza transza kredytu w kwocie 138 104,45 zł, wypłacona 14 sierpnia 2007 r., wyrażona w walucie waloryzacji sumą 67 758,54 CHF, przeliczona została według kursu kupna z tabeli kursowej banku, wynoszącego 2.2362 zł, druga zaś, uruchomiona 26 września 2008 r., w kwocie 40 000,01 zł, odpowiadającej 19 381,79 CHF - według kursu 2,0384 zł. Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych polskich po przeliczeniu ich według kursy sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień spłaty po godzinie 15:00 (§ 17 pkt 1-5 umowy); do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży walut stosowano kursy dla danych walut ogłaszane w tabeli średnich kursów NBP w danym dniu roboczym, skorygowane o marżę banku. Oprocentowanie kredytu było zmienne i ustalone według stawki LIBOR 3M; na dzień udzielenia kredytu wyniosło ono 5,000% w stosunku rocznym.

W celu zabezpieczenia spłaty kapitału kredytu, odsetek, opłat, prowizji i innych należności mogących powstać przy wykonywaniu umowy, w szczególności różnic kursowych, kredytobiorcy ustanowili na rzecz banku hipotekę kaucyjną w złotych polskich na nieruchomości gruntowej wchodzącej w skład ich majątku wspólnego, objętej księgą wieczystą nr [...], do wysokości 170% kwoty kredytu (§ 12 pkt I i § 3 pkt 1 i 2), co umożliwiło obniżenie oprocentowania kredytu o 0,950%. Kredytobiorcy oświadczyli, że postanowienia umowy zostały z nimi indywidualnie uzgodnione (§ 11 pkt. 3). Złożyli również oświadczenie o poddaniu się egzekucji - stosownie do art. 97 ust. 2 zdanie drugie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo Bankowe - w zakresie zaspokojenia wszelkich roszczeń pieniężnych banku wynikających z umowy kredytu do kwoty 356.208,94 zł (§ 21 umowy). W oświadczeniu zastrzeżono, że w przypadku wystawienia przez bank bankowego tytułu egzekucyjnego (BTE), kwota zadłużenia kredytobiorcy w PLN zostanie ustalona według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest kredyt, podanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży banku, ogłoszonej przez bank w dniu wystawienia tego tytułu. Jako ostateczny termin, w którym bank mógł wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności BTE wskazano 31 grudnia 2041 r. Umowa została zawarta z wykorzystaniem posiadanego przez bank wzorca umowy.

Przed podpisaniem umowy powodowie zapoznali się z jej treścią i zostali poinformowani przez pracownika banku o stosowanej w nim siatce marż oraz o ryzykach związanych z kredytem, w tym o możliwości wzrostu kursu CHF w granicach 20-30% i związaną z tym możliwością wzrostu rat kredytu.

W ustalonych w umowie terminach powodowie spłacili tylko dwie raty kredytu. Kolejne raty uiszczali nieregularnie, w związku z czym bank naliczał z tego tytułu odsetki za opóźnienie oraz opłaty za monity. Po zaprzestaniu spłat kredytu w 2010 r. pozwana, jako następca prawny Bank spółki akcyjną w G., pismem z 5 stycznia 2010 r. wypowiedziała kredytobiorcom umowę kredytu na podstawie art. 75 Pr. bank. i wezwała ich do zapłaty w terminie 30 dni od dnia otrzymania wypowiedzenia kwoty 80 712,59 CHF obejmującą kapitał – 80 197,62 CHF, zaległe odsetki - 525,08 CHF, odsetki za opóźnienie - 14,37 CHF, opłaty i prowizje - 22,50 CHF, niezapłacone ubezpieczenie - 46,98 CHF. Wypowiedzenie, po uprzedniej zapowiedzi jego dokonania, zostało doręczone powodom 28 stycznia

2010 r. Zostały im także wypowiedziane umowy o karty kredytowe. W dniu 11 kwietnia 2011 r. pozwana wystawiła przeciwko powodom bankowy tytuł egzekucyjny stwierdzający istnienie ich zobowiązania z tytułu umowy kredytu hipotecznego z dnia 2 sierpnia 2007 r. nr [...] w wysokości 246 782,93 zł (w tym 243 852,16 zł tytułem należności głównej, 2930,77 zł tytułem odsetek). Sąd Rejonowy w Pabianicach postanowieniem z 1 lipca 2011 r., sygn. akt I Co 1640/11, nadał temu tytułowi klauzulę wykonalności. W toku postępowania egzekucyjnego, wszczętego na podstawie tego tytułu, Sąd Rejonowy w Pabianicach postanowieniem z 21 listopada 2014 r. przysądził własność nieruchomości powodów stanowiącej zabezpieczenie kredytu na rzecz pozwanej za cenę 253 333,33 zł i zaliczył na poczet części ceny - tj. kwoty 205.676,08 zł - część wierzytelności pozwanej stwierdzonej tytułem wykonawczym, na podstawie którego wszczęto egzekucję oraz zobowiązał dłużników do wydania tej nieruchomości nabywcy a postanowieniem z 13 lipca 2015 r., sygn. akt I Co 1481/12, zatwierdził w całości plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji nieruchomości, uznając zarazem, że w wyniku przysądzenia własności wygasły wszystkie obciążenia nieruchomości ujawnione w księdze wieczystej. Postanowieniem z 25 lutego 2016 r. komornik sądowy umorzył postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikom na podstawie art. 824 § 1 pkt.3 k.p.c.

Powodowie obecnie mieszkają we Francji. Ich zadłużenie wobec pozwanej na dzień 16 maja 2018 r. obejmowało 145.066,73 zł z tytułu należności głównej oraz 46.704,07 z tytułu odsetek do dnia 16 maja 2018 r. ; odsetki należne za każdy kolejny dzień wynoszą 43,64 zł. W okresie od 14 października 2008 r. do 11 kwietnia 2011 r. powodowie dokonali spłaty należności wynikających z umowy kredytu w wysokości 22 495,98 zł. Kurs stosowany przez bank nie odbiegał od kursu NBP. Do wyliczenia kwoty zadłużenia powodów na dzień 11 kwietnia 2011 r. bank zastosował kurs sprzedaży w wysokości 3,1203. Kwota zadłużenia powodów wskazana przez bank, tj. 78.150,23 CHF, przeliczona zgodnie z tym kursem, wyniosła 243 582,16 zł. Ta sama kwota zadłużenia przeliczona po kursie sprzedaży NBP (3,0778) – odpowiada sumie 240 530,78 zł. Bank zastosował prawidłowe kursy do uruchomienia kredytu i przeliczenia jego rat. Prawidłowo też określił wysokość zadłużenia w BTE. Przy założeniu, że na wolnym rynku kursem rynkowym jest kurs transakcji i wyrażona wola

stron na jej realizację, stosowany przez Bank kurs był adekwatny do postanowień podpisanej przez strony umowy kredytowej.

Powodowie spośród oferty poprzednika prawnego pozwanej, zawierającej zarówno kredyty złotowe, jak i kredyty waloryzowane do innych walut, wybrali kredyt hipoteczny waloryzowany kursem franka szwajcarskiego. Była to ich samodzielna i dobrowolna decyzja, podjęta w czasie, w którym kurs CHF względem złotego polskiego był korzystny dla kredytobiorców a oprocentowanie kredytów złotych było wyższe. Wybór ten był obarczony ryzykiem zmienności kursu waluty obcej, o czym powodowie zostali należycie poinformowani. Zawarcie umowy umożliwiło im zaspokojenie ich bieżącego interesu ekonomicznego według stanu na dzień zawarcia umowy, ale nie dawało wystarczająco precyzyjnych i jednoznacznych wskazówek, jakie obiektywne parametry kurs waluty oraz oprocentowanie kredytu będą kształtowały ich wysokość w przyszłości. Odwołanie się w § 17 pkt 1-5 oraz w § 10 pkt 6 umowy kredytowej do tabeli kursowej stosowanej przez bank bez wskazania przesłanek, w oparciu o które są ustalane kursy walut niezbędne do jej wykonania, miało charakter abuzywny.

Pozwana nie wykazała, że klauzule waloryzacyjna została uzgodniona indywidualnie. Klauzula ta nie określała głównych świadczeń stron; kształtowała jedynie dodatkowy mechanizm indeksacyjny głównych świadczeń stron umowy. Według wiążącej oceny Sądu Apelacyjnego, rozpoznającego wcześniej tę sprawę, wyrażonej w wyroku kasatoryjnym, umowa kredytu została skutecznie powodom wypowiedziana, wobec czego bank był uprawniony do wystawienia tytułu egzekucyjnego i wskazania w nim zadłużenia – obliczonego według kursu 3,1203 - w kwocie 243 582,16 zł; zastosowany przy tym kurs był w 93% skorelowany z kursem NBP, a więc prawidłowo odzwierciedlał zmiany kursu CHF w okresie trwania umowy. Zgodnie z treścią § 9 umowy, do kursu waluty zostały naliczone marże. Twierdzenia powodów, jakoby dokonali nadpłaty kredytu są zatem bezpodstawne. Nie dotrzymywali oni terminów spłat określonych w harmonogramie, a w swoich wyliczeniach nie uwzględnili naliczanych w związku z tym opłat i odsetek karnych. Samo odniesienie się przy ustalaniu wysokości kursów kupna/sprzedaży walut do kursów średnich NBP nie może być uznane za wystarczająco precyzyjne wyjaśnienie sposobu ustalania wysokości kursu CHF, skoro na wysokość tego kursu dla potrzeb

wykonywania umowy wpływają także inne elementy jak marża i prowizje, których sposób ustalania nie został określony w sposób jednoznaczny. Kwestionowane klauzule określały sposób obliczenia kwoty kredytu oraz sposób obliczania poszczególnych rat w sposób mało precyzyjny. Nawet przy uwzględnieniu nieprzewidywalności rynku walutowego w dłuższym okresie możliwe było takie ustalenie sposobu dokonywania indeksacji rat kredytu zaciągniętego przez powodów, aby wyeliminowana została możliwość jednostronnego decydowania o wysokości stosowanych przez kredytodawcę kursów CHF. Strona pozwana nie przedstawiła dowodów na okoliczność, iż takie rozwiązanie nie mogło być wprowadzone do umowy łączącej strony już w dacie jej zawarcia.

Gdyby umowa kredytowa będąca przedmiotem sporu zawierała jednoznaczne i sprawiedliwe uregulowania określające sposób dokonywania waloryzacji i ustalania wysokości stóp kredytowych, to pomiędzy kwotami wpłaconymi przez powodów, a wysokością rat ustalonych według powołanych wyżej precyzyjnych i uczciwych mierników w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia wystawienia tytułu wykonawczego wystąpiłaby różnica w wysokości 3.051,00 zł, praktycznie do pominięcia z uwagi na wysokość zobowiązań kredytowych powodów. Nawet uznanie, że postanowienia umowy kredytowej odsyłające do tabel kursów walut są bezskuteczne, nie pozbawia możliwości wykonania umowy, gdyż sama waloryzacja nie jest abuzywna. Choć zawarta przez strony umowa zawierała postanowienia nieprecyzyjne, to zmiany legislacyjne wprowadzone ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy prawo bankowe i innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., poz. 984) konwalidowały tę wadliwość. Nie doszło do naruszenia obiektywnego interesów powodów, zwłaszcza w stopniu rażącym. Powodowie nie powołali żadnych okoliczności, które uzasadniałyby postawienie takiej tezy. Wybór kredytu waloryzowanego w CHF był ich samodzielną i przemyślaną ekonomiczną decyzją, a fakt, iż nie osiągnęli oczekiwanych korzyści jest wynikiem okoliczności obiektywnych. Mimo zamieszczenia w umowie kredytowej nieprecyzyjnych zapisów przy jej wykonywaniu bank zawsze stosował wolnorynkowy kurs CHF, a doliczane do tego kursu dodatkowe składniki jak *spread*, czy marża także nie odbiegały od poziomu tych wskaźników występującego na rynku kredytów hipotecznych; nawet

jeżeli jakieś różnice występowały w odniesieniu do tzw. kursu średniego, to nie miały charakteru rażącego.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że spłaty dokonane przez powodów w wykonaniu łączącej strony umowy kredytowej nie mogą być uznane za świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Nawet gdyby przyjąć, że klauzule wskazane przez powodów mają charakter niedozwolony i powinny zostać wyeliminowane z umowy, to powództwo należałoby oddalić na podstawie art. 5 k.c. Zadłużenie powodów wynikające z umowy, wyliczone według proponowanych przez nich zasad (przy zastosowaniu przez cały czas wykonywania umowy kursu CHF z dnia zawarcia umowy i ustalonej w umowie stawki LIBOR 3M) odbiegałaby rażąco od wysokości zobowiązań kredytobiorców, których umowy kredytu waloryzowanego kursem CHF nie zawierały postanowień niedozwolonych, nie mówiąc już o kredytobiorcach „złotowych”. Wszystkie podmioty uczestniczące w obrocie prawnym powinny być traktowane równo.

Sąd Apelacyjny zaaprobował dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę żądań powodów wskazując, iż nie wykazali oni ani abuzywności kwestionowanych postanowień umownych, ani że zadłużenie stwierdzone tytułem wykonawczym nie istnieje lub istnieje w innej wysokości. Podkreślił przy tym, że pod kątem ewentualnej abuzywności mogą być badane jedynie te postanowienia § 17 umowy, które dotyczą marży banku doliczanej do (albo odliczanej od) kursu średniego NBP. Uznanie ich za abuzywne mogłoby co najwyżej pozbawić bank marży i uzasadniać przeliczenie kredytu według kursu średniego NBP, bez potrzeby dokonywania dalszej modyfikacji umowy.

Sąd Apelacyjny zwrócił również uwagę na to, że mimo częściowej realizacji tytułu wykonawczego w postępowaniu egzekucyjnym przeciwko powodom nie sprecyzowali oni do dnia zamknięcia rozprawy, w jakim zakresie tytuł ten miałby ostatecznie zostać pozbawiony wykonalności.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., powodowie wnieśli o uchylenie zaskrzonego wyroku w części oddalającej ich apelację oraz wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie wyroku

Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego podnieśli zarzuty naruszenia: art. 385¹ § 1 i 2 w związku z art. 385² k.c. przez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie; art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. przez ich niezastosowanie; art. 58 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w brzmieniu z chwili zawarcia umowy w związku z art. 353¹ k.c., art. 58 § 1 w związku z art. 353¹ k.c., art. 58 § 1 w związku z art. 385 § 2 k.c., art. 840 § 1 k.p.c. – przez ich niezastosowanie oraz art. 385 § 2 i art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich – przez wadliwą wykładnię.

Podstawę naruszenia przepisów postępowania skarżący wypełnili zarzutami obrazy: art. 378 § 1, art. 382 w związku z art. 381 i art. 278 § 1 k.p.c.

Pozwana w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

U podstaw zaskarżonego wyroku legło stwierdzenie, że wskazane przez powodów postanowienia umowne regulujące mechanizm indeksacji udzielonego im kredytu – choć nie zostały uzgodnione indywidualnie - nie miały charakteru niedozwolonego, gdyż nie kształtowały praw i obowiązków kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i nie naruszały ich interesów sposób rażący. Za abuzywne – według Sądów obu instancji - mogły zostać uznane jedynie postanowienia zawarte w § 17 umowy, uprawniające bank do określenia kursu kupna/sprzedaży odpowiadającego kursom średnim NBP i doliczenia do niego marży banku, jednak ich wyeliminowanie nie prowadzi do upadku umowy. Umowa ta mogła zatem zostać wypowiedziana i czynność ta została dokonana skutecznie, co dawało podstawę do uzyskania przez pozwaną tytułu wykonawczego uprawniającego do egzekwowania stwierdzonych nim należności.

Podniesionym w skardze kasacyjnej zarzutom zmierzającym do podważenia powyższej oceny nie można odmówić słuszności.

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu Sądów *meriti*, w orzecznictwie Sądu Najwyższego obecnie nie budzi wątpliwości, że klauzule przeliczeniowe zastrzeżone

w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. m.in. wyroki: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 13 kwietnia 2022 r. II CSKP 15/22; z 11 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 20 maja 2022 r., II CSKP 15/22 – nie publ.). Stanowisko takie prezentowane jest również w orzecznictwie TSUE (zob. m.in. wyroki: z 20 września 2017 r., C-186/16; z 20 września 2018 r., C-51/17; z 14 marca 2019 r., C-118/17 i z 3 października 2019 r., C-260/18).

Z dokonanych w sprawie wiążących ustaleń faktycznych wynika, że przyjęty w umowie mechanizmu indeksacji prowadził do określenia wysokości zadłużenia powodów w oparciu o zmienne kursów walut, określane w tabeli kursów banku. Kursy w tej tabeli ustalane były jednak nie tylko w oparciu o średnie kursy NBP, ale również z uwzględnieniem marży banku, której sposób ustalenia nie został doprecyzowany w umowie. Trafnie zarzucili skarżący, że takie klauzule muszą być uznane za nietransparentne i przyznające bankowi nadmierny zakres swobody do określania ich obowiązków umownych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym wykładni art. 385¹ i n. k.c. zostało już wyjaśnione, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę (konsumenta) na podstawie tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia bankowi pole do arbitralnego działania i prowadzi do przerzucenia na kredytobiorcę nieprzewidywalnego ryzyka, co narusza równorzędność stron i jest niedopuszczalne (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz.134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, nie publ.; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17, nie publ.; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, nie publ.; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, nie publ.; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, nie publ.; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, nie publ.; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, nie publ.). Stanowisko to uwzględnia orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ukształtowane na gruncie postanowień dyrektywy 93/13. Akcentuje się w nim, że przewidziane w art. 5 tej regulacji wymaganie przejrzystości postanowień umownych podlega wykładni rozszerzającej; muszą one zostać poddane ocenie nie tylko w aspekcie przejrzystości pod względem formalnym i gramatycznym, ale również w kontekście możliwości

oddziaływania na świadomość konsumenta następstw ekonomicznych ich zastosowania (zob. wyrok TSUE z 18 listopada 2021 r., C-212/20). Podkreśla się przy tym, że mowa kredytu indeksowanego powinna przedstawiać w sposób przejrzysty mechanizmu zamiany waluty obcej tak, aby konsument był w stanie zrozumieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne. Istotne jest aby miał on nie tylko świadomość wahań kursów wymiany na rynku walutowym, ale również możliwość oszacowania konsekwencji zastosowanie kursu sprzedaży waluty przy obliczaniu obciążając go rat kredytu. Postanowienie dotyczące indeksacji niepozwalające konsumentowi na samodzielne określenie w każdej chwili kursu wymiany stosowanego przez bank ma abuzywny charakter.

W świetle przytoczonego orzecznictwa, ocena abuzywności postanowień § 17 umowy przewidujących, że kurs kupna w tabeli kursów określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna, a kurs sprzedaży – jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży, nie może uznana za prawidłową. Nie usprawiedliwia jej ostateczny rezultat zastosowania tych postanowień przez bank, w sposób przysparzający mu stosunkowo niewielkie korzyści, ani wejście w życie tzw. ustawy *antyspreadowej*, gdyż o tym, czy postanowienie jest niedozwolone decydują okoliczności z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019 Nr 1, poz. 2, oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z 28 października 2022 r., II CSKP 894/22 - nie publ.).

Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH, stwierdził, że przepisy dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, żeby uznany za nieuczciwy warunek został częściowo utrzymany w mocy przez usunięcie elementów przesądzających o jego nieuczciwym charakterze, w przypadku gdyby to usunięcie sprowadzało się do mającej wpływ na istotę tych warunków zmiany ich treści (pkt 70); jedynie wtedy, gdyby element klauzuli indeksacyjnej kredytu hipotecznego dotyczący marży banku stanowił zobowiązanie umowne odrębne od innych postanowień umownych, które mogłoby być

przedmiotem zindywidualizowanego badania jego nieuczciwego charakteru, sąd krajowy mógłby go usunąć (pkt 71). Nie ma jednak uzasadnionych podstaw do przyjęcia, że postanowienie określające miarodajny kurs waluty jako sumę kursu średniego NBP i marży banku, dotyczy w istocie dwóch odrębnych zobowiązań umownych; postanowienie takie różni się zasadniczo od przywołanych w orzeczeniu Trybunału – uznanych za odrębne – postanowień umowy kredytu dotyczących odsetek zwykłych i odsetek za zwłokę (zob. też postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 sierpnia 2023 r., I CSK 4167/22 i z 15 września 2023 r., I CSK 4441/23 - nie publ.).

Stwierdzenie przez Sąd Apelacyjny możliwości utrzymania umowy kredytu zawartej przez strony - nawet w przypadku częściowej eliminacji jej postanowień – nie pozwala skutecznie odeprzeć podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia art. 385¹ § 1 i 2 oraz art. 385² § 2 k.c.

Zasadny okazał się również zarzut naruszenia art. 385 § 2 k.c. w związku z art. 385¹ § 1 k.c., art. 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy 93/13.

Nie ulega wątpliwości, że abuzywny charakter można przypisać również klauzuli ryzyka walutowego, jeżeli nakłada ona na kredytobiorcę nieograniczone, względnie nieproporcjonalne ryzyko walutowe. Trzeba przy tym mieć na uwadze, że klauzule określające sposób ustalenia kursu, według którego następuje przeliczenie waluty indeksacji, i klauzule ryzyka walutowego są ze sobą ściśle związane, gdyż klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, nie publ.).

W orzecznictwie dotyczącym standardu informacyjnego wymaganego od banku przy zawieraniu z konsumentem umowy kredytu, którego saldo jest powiązane z walutą obcą, wyjaśniono, że informacja ta powinna przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należyłą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji złotego jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne); nie czyni temu zadość podawanie informacji o historycznych wahaniami waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do

przewidywanego czasu trwania umowy kredytu. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Zagrożenia te powinny zostać zobrazowane konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości - stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta - obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu (zob. w wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, nie publ.). Niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 464/22, nie publ.). Z ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku nie wynika, aby tak rozumiany standard informacyjny został dochowany, a nawet stanowił przedmiot rozważań Sądów obu instancji.

Chybiony był natomiast zarzut naruszenia art. 58 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 i 2 Pr. bank. Zawarta przez strony umowa – wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżących – określała istotne elementy treści umowy kredytu, choć - ze wskazanych wyżej przyczyn - czyniła to w sposób niedozwolony.

Bezzasadny był też zarzut naruszenia art. 382 w związku z art. 381 i art. 278 § 1 k.p.c. przez odmowę przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, zmierzającego do wykazania, że na dzień wypowiedzenia umowy kredytu powodowie nie zalegali z jego spłatą, skoro okoliczność ta nie mogła mieć wpływu na treść rozstrzygnięcia.

Z tych względów Sąd Najwyższy, uznając, że zaskarżony wyrok został wydany bez należytego rozważenia przesłanek przewidzianych w art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[a]